

Kmetski prijatelj.

Der Bauernfreund.

Izhaja vsako drugo in četrto nedeljo v mesecu, in košta s poštnino vred za celo leto 1 gld. 30 krajcarjev, za pol leta 80 krajcarjev.

Denar za naročilo kmetskega prijatelja prosimo pošljati v gosposke ulice številka (Herrengasse Nr. 6.)

Rokopisi se nazaj ne pošiljajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Za oznanila se plača za navadno versto 8 kr.

Ha! kako veselje davke plačevati!

Same od sebe prišle so nam te besede na ustnice, da smo jih morali izreči, ko smo čitali govor kranjskega prvega doktor Kluna. Sedaj plačujo kmet z veseljem davke zato, ker so prvaki pri kermilu! Veselja mu serce poskakuje, kader nese težavno pridobljene goldinarje na davkarijo; ali pa je sedaj tudi treba skerbi, če komu denarja manjka? Saj sedaj ni več eksekucij zavoljo neplačanih davkov, kakor terjajo prvaki, razne posojilnice dajo ja na posodo denarja kmetu, če jim plača obresti, kakoršne tirjajo voherniki in oderuhi. — Zakaj pa kmet ravno sedaj s takim veseljem davke plačuje? Zato, ker ima upanje, da se otrokom ne bo treba več užiti nemškega, ker ima dolnoštajerski kmet upanje naprej priti v prihodnosti do Velikoslovenca, ker čita pri dragi potrolejevi luči prveške liste, ker je postala kava dražja, ker so dobili Čehi visoko šolo (univerzo), ker odpustilo se je Poljakom čez 70 milijonov goldinarjev dolga, in štajerski kmet pa čast ima zavoljo tega več plačevati, ker bodo v prihodnje sodnje tožbe slovenskih advokatov po slovensko obravnavale, in rassodbe rassajale v slovenskem jeziku, ker slovenski advokati morda kmetom napravljajo manj stroškov kakor nemški; in ker kmetskimi otrokom ne bo se več treba toliko užiti, kakor do sedaj, ker prvaki radi vzamejo nase trud misliti namestu kmeta, naj jim kmet le zaupa, dobili bodo gotovo sredstva in pots, da kmetje ne bodo plačevali samo davkov z veseljem, temveč dali bodo z veseljem tudi svoj denar za „norski dom“ v Ljubljani in za druga smešljiva podvzvetja. Kdor čuje gospoda prvega Kluna tako govoriti, misliti si more, da so prvaki spremenili nase Avstrijo

Ha! welche Lust ein Steuerträger zu sein!

Unwillkürlich riefen wir dies aus, als wir die Rede des kranischen Pervaken Dr. Klun lasen. Also jetzt zahlt der Bauer mit Freuden die Steuern, weil die Pervaken am Ruder sind, es lacht ihm förmlich das Herz, wenn er die fauererwordenen Gulden auf das Steueramt tragen kann; und was hat es denn auch für eine Noth, wenn ihnen das Geld mangelt? Jetzt gibt es ja nach der Behauptung der Pervaken gar keine Steuerexekutionen mehr, und dies nur, weil die verschiedenen Posojilnicas dem Bauern gegen Wucherzinsen das Geld leihen. Warum zahlt aber der Bauer mit so großer Freude gerade jetzt die Steuern? Weil er Hoffnung hat, daß seine Kinder nicht mehr deutsch lernen werden, weil der untersteirische Bauer die Hoffnung hat, in Zukunft zum Großflovenen zu avanciren, weil er nobel bei theuerem Petroleum die Pervakenblätter lesen kann, weil der Kaffee theurer geworden ist, weil die Tschechen eine tschechische Universtität haben; weil den Polen über 70 Millionen Schulden geschenkt werden, und der steirische Bauer die Ehre hat, den Ausfall zu decken; weil in Zukunft die Gerichte die Klagen slovenischer Advokaten werden slovenisch erledigen, die Urtheile werden slovenisch herausgegeben werden, weil die slovenischen Advokaten weniger Kosten den Bauern verursachen als die deutschen — und weil die Kinder des Bauern nicht mehr so viel zu lernen brauchen werden, wie bis jetzt; weil die Pervaken gern die Mühe auf sich nehmen, für die Bauern zu denken. Diese mögen ihnen nur vertrauen, sie werden schon Mittel und Wege finden, daß der Bauer nicht nur die Steuern mit Freuden zahlen wird, er wird auch sein Geld für den Karren-Dom in Laibach hergeben, und für andere heitere Unternehmungen.

Wenn man so den Herrn Pervaken Klun reden hört, so möchte man glauben, daß Oesterreich mit Hilfe der Pervaken ein wahres Schlaraffenland geworden ist, und daß unseren Bauern die gebrotenen Tauben nur so in den Mund fliegen?

v dešelo, kjer mleko in med toče na mestu vode po rekah, in kjer kmetom še počeni golobje letoja v usta. Ta reč pa je vse drugača. Poslanec Herbst, pri liberalnem ministerstvu minister prava-sodja, brez da bi hoteli komu krivico delati, smemo reči nar umrajši poslanec iz celega Avstrijskoga, goril je oziroma na potrebo deržavnoga gospodarstva za leto 1883 besedo, ktere donijo po ušesih še dandanes Čehom, Poljakom in našim pervakom. Govoriti pustil je številkam, in resnice takega govora ne more nikdo zavroči, če so le številke prave in resnične, da bi pa Herbstove številke ne bile resnične, tega se še finančni mi-nister ni upal terditi. Bahali so se, da se vedno zmanjšuje nedostatek denarja potrebnega za pla-čati obresti dolgov, ktere naredila je deržava. Zmanjšuje se nedostatek v resnici, pa po kaki ceni! Sedajno ministerstvo, pri katerem ni ne odnega liberalnega ministra, nabralo je od ljudstva samo leta 1882 blizo 22 milijonov iz novih davkov; — 22 milijonov davkov v enem samem letu! In kdo plačuje te davke? Revna muškra, ktera bi ne mogla živeti od slabe plače, ktero dobi od svojega trudopolnega dela, če bi ne sedela od ranega jutra do poznega večera pri petrolejovi lampi z dav-ko m obloženi; stara mamica, ki se je trudila in je skerbela mnogo let, kje bo dobila pičloga živeža, sedaj pa sedi pri peči in sreba svojo ljubljeno kavo z davkom obloženo; kmet in delavec ki pušita tobak, kteri je skoraj vsak dan dražje. To so ljudje, ki morajo pomagati pla-čati 22 milijonov, in pomagajo prav teško.

Točivni davek, vojaški davek, hišni davek, povikšana cena tobaka posejno tistih sort, ktere kadi revniši stan, — to so sredstva, ktera so iz-našli pervaki odpraviti „deficit“. Če gre to tako nadalje, ni dvomiti, da bo sedaj pri kermilu štojoča stranka zakrčala nekoga dne: Zivio! pod našim verlim vodstvom zginil je deficit! Pa komu kričali bodo? Izserkanemu kmetu, uniženemu srednemu stanu! Misliti moramo, da ni potreba ved novih davkov, če sledimo razlaganje bistrega govornika iz „levico“. Po njegovem pojasnilu, kteremu ni nikdo ugovarjal, pomnožili so se der-žavni dohodki za 40 milijonov goldinarjev, brez da bi se tu sem šteli novi davki, ktere je na-pravila sedajna vlada, druge naklade, in podra-ženje v življenje potrebnega blaga in živeža. — 40 milijonov pa je denar, kteri bi pod zadno varčno liberalno vlado ne bil le nedostateka („de-

Aber die Geschichte ist eine ganz andere.

Der Abgeordnete Herbst, unter der liberalen Regierung Justizminister, ohne irgend Jemandem nahe treten zu wollen, der geachtetste Abgeordnete in Oesterreich hat hinsichtlich der Erfordernisse für den Staatshaushalt des Jahres 1883 Worte ge-sprochen, die den Tschechen, Polen und unseren Per-vakon noch heute in den Ohren kellen werden. — Er ließ Ziffern sprechen, eine Sprache, die unum-stößlich richtig ist, wenn die Ziffern richtig sind und die Unrichtigkeit derselben zu behaupten, wagte selbst der Finanzminister nicht. Man rühmte sich, daß der Abgang an der zur Zinszahlung für die vom Staate aufgenommenen Kapitalien nöthigen Summa kleiner werde — allerdings wird sie kleiner — aber um welchen Preis?!

Das jetzige Ministerium, in welchem bekanntlich kein Liberaler sitzt — hat allein im Jahre 1882 an die 22 Millionen als Ertrag neuer von ihm ge-schaffener Steuern vom Volke eingehoben; 22 Mil-lionen neue Steuern in einem Jahre! Und wer zahlt diese Summe? Die arme Mäherin (muškra), die bei dem fargen Lohne, den ihr ihre mühsame Thätigkeit abwirft, nicht leben könnte, wenn sie nicht die späte Nacht, den frühen Morgen zur fleißigsten Arbeit beim — bestenerten Petroleum jubringt. Das arme alte Mütterchen, das nach vielen Jahren der Sorge und Plage für den fargen Lebensunter-halt beim Ofen sitzt, und ihr Liebungsgetränke, den bestenerten Caffee schlürft, der Bauer, der Ar-beiter, der den immer — theuerer werdenden Tabak raucht, das sind die Leute, die die 22 Mil-lionen schwer, sehr schwer mitzahlen müssen. Schan-steuer, Wehrsteuer, Gebäudesteuer, Ver-theuerung der Waaren durch hohe Zölle, Zuckersteuer, Erhöhung der Preise, namentlich der Sorten, die das ärmere Volk raucht — das sind die Mittel, welche die Pervaken erfunden haben, um das „Deficit“ zu bewältigen. Wenn das so fort geht, wird zwar ohne jeden Zweifel die am Ruher stehende Partei über kurz oder lang andrusen kün-ten: Zivio! unter unserer trefflichen Leitung ist das Deficit verschwunden! Aber zu wem wird sie diesen Ruf erschallen lassen? Zu einem ausgezogenen Bau-ern, zu einem ruinirten Mittelstand! Man sollte meinen, neue Steuern seien nicht mehr nöthig, ins-besondere, wenn man den Auseinandersetzungen des geistreichen Redners der „Linken“ folgt. Nach von Niemandem widersprochenen Erläuterungen sind abgehoben von den durch die jetzige Regierung neu geschaffenen Steuer-Abgaben und Vertheuerungen gewisser nothwendiger Waaren und Genussmittel die Staatseinnahmen um einige 40 Millionen ge-stiegen — eine Summe, welche den Abgang unter der letzten sparfamen liberalen Regierung, das da-malige Deficit nicht nur gedeckt haben, sondern noch einen bedeutenden Ueberfluß in den leeren Staats-säckel gebracht haben würde. Die alte so vielfach

scita*) odpravil, temuž imenit previšek prisel v državno blagajnico. Staro državno gospodarstvo, katero se graja pri vsaki priliki, bi toraj ne bi bilo potrebovalo novih davkov. Mi žalibog nimamo prostora v našem listu pojasnila mirnega neustrašnega Herbstu prinesati natančno, skerbeli bomo pak, da dobijo kmetije na splojnem Stajerskem, Kranjskem in Korotkem Herbstovi govor, naj sodijo potem sami, dobili bodo potem zapovedek od denarnih razmer v državi. Pri mašini kolo kolo goni, davkarstvo v državi pak je taka mašina — to vsi prav lahko razumimo. Če le malo pogledamo v davkarske bukvice, vidimo da se množijo davki od leta do leta, če se pristejejo zraven še deželne, okrajne in občinske naklade, ktere se prirajajo na podlagi državnih davkov, dobimo tolik iznos davkov, da se oreničijo naše besede o ubožanji spodnjih stanov. Če je nova davkova postava poterjena, imajo davkarski uradi dolžnost tirjati nove davke, in ker plačevanje marsikrat težave dela, morajo šrabve privijati. Davkarskim uradom se ne sme kaj takega nikdar očitati, davkarski uradnik ne more narediti davkov ne manjših ne večjih, kakor jih predpisuje postava; opirati se je treba takemu povikljanju davkov, dokler je še čas, in edini postavni način je, storiti to po naših poslancih v državnem zboru. Kako pa bo zvedla vlada resnico o ubožtvu ljudstva valed preteških davkov, če slovenski poslanci terdijo očitno, ljudstvo sedaj plačuje davke z veseljem. Ali si po tim takim vlada ne misli po pravici, ljudstvo ktero plačuje davke z veseljem, plačuje šu premalo davkov, in če tudi ne verjame, izgovarja pa se s tim po pravici pri vpeljavi novih davkov. Ali ima tak povrak pravico v imenu volilcev izreči tako prederzno neresnico?! In povikljanje davkov ni tako nedolžno, kakor se zdi isperva. Kmet, ki plačuje 100 gold. državnega davka, mora plačati še 20% deželne 35% okrajne in 30% občinske naklade, plača toraj 185 goldinarjev. Sedaj pa se mu povikla davek za 20 goldinarjev; ali bo plačal 205 goldinarjev davka? O ne, plačal bo od 120 goldinarjev razmerne naklade, in povikla se mu davek namestu za 20 za 37 goldinarjev. In pri takih razmerah bi Lilo pri nas v resnici le malo davkarskih eksekucij? Od resnice ali neresnice tega torjenja prepričati se more vsak kmet sam, gro naj le k okrajni sodnji in sloer k kteri koli, in vidil bo, da je černa tablja promajhina, in nima prostora za vse eksekucijsne odikte,

verschriene Wirtschaft hätte also neue Steuern nicht gebraucht! Der Mann, der uns geboten ist, ist leider zu klein, um den Ausföhrungen des ruhigen, leidenschaftslosen Herbst an dieser Stelle zu folgen, wir werden aber dafür Sorge tragen, daß den Bauern in Unterferriermark, Krain und Kärnten die Rede zukommen wird, und dann mögen sie selbst urtheilen, wann werden sie einen klaren Einblick in die Geldverhältnisse des Staates gewinnen. Ein Rad treibt bei einer Maschine das andere, und die Steuergebarung im Staate ist solch eine Maschine — das merken wir alle recht gut. Ein Blick in's Steuerbüchel belehrt uns darüber, daß die Abgaben von Jahr zu Jahr höher werden, nimmt man dann auch noch die hohen Landes-, Bezirks- und Gemeindefumlagen, welche auf Grundlage der Staatssteuern berechnet werden, dann erhält man eine Steuersumme, die unsere Worte von der Verarmung der unteren Stände zur vollsten Wahrheit macht. Ist einmal das neue Steuergesetz sanctionirt, dann ist es auch die Pflicht der Steuerbehörden, die neuen Steuern einzutreiben, und da das Zahlen häufig Schwierigkeiten macht, so muß die Schraube angezogen werden. Niemand hat das Recht den Steuerbehörden daraus einen Vorwurf zu machen — der Steuerbeamte kann die Steuern nicht kleiner machen als sie das Gesetz vorschreibt; da muß man sich gegen solche Steuererhöhungen wehren so lange noch Zeit ist — und die einzige gesetzliche Art und Weise dieß zu thun ist die durch unsere Abgeordneten im Reichsrathe. Wie soll aber die Regierung die Wahrheit über die Armut der Bevölkerung in Folge der Steuerüberbürdung erfahren, wenn die slovenischen Abgeordneten offen die Versicherung aussprechen, daß das Volk jetzt mit Freuden die Steuern zahlt. Muß sich da die Regierung nicht denken, daß ein Volk, welches freudig Steuern zahlt, zu wenig Steuern zahlt, und wenn sie es auch nicht glaubt, kann sie dieß nicht mit Recht als eine Entschuldigung der Einführung neuer Steuern anführen? Hat so ein Verwalter das Recht im Namen seiner Wähler eine so freche Unwahrheit auszusprechen? Und so eine Steuererhöhung ist nicht so harmlos wie sie aussieht. Der Bauer welcher 100 fl. Staatssteuer zahlt, hat z. B. 20% Landesumlagen, 35% Bezirksumlagen und 30% Gemeindefumlagen zu zahlen, somit in Summa 185 fl. Jetzt wird die Steuer um 20 fl. erhöht? Wird er nun 205 fl. Steuern zahlen? o nein! er wird von 120 fl. auch die entsprechenden Umlagen zahlen, und so wird seine Steuer statt um 20 fl. um 37 fl. erhöht. Und bei dieser Sachlage sollen wirklich weniger Steuerexequationen bei uns vorkommen? Von der Wahrheit dieser Behauptung oder ihrer Unrichtigkeit kann sich jeder Bauer überzeugen; er gehe einfach zu dem nächsten besten Bezirksgericht, er wird sehen, daß die schwarze Tafel zu klein ist, und daß man die Exequationen schon auf die nackte Mauer piden muß. Aber wenn wirklich weniger Exequationen wären, beweist dieß daß die Steuern zu klein sind?! Soll sich der Bauer

temveč morajo se nabijati po golem sidu. Mialimo si pa, da bi bilo v resnici manj eksekucij, ali to spriduje, da so davki premajhni?! Ali kmet in manj premožen mestnjani ne sme si privarčevati kakega krajcarja, za čase nesreče in nezgode, ki ga lahko zadenejo?! Ali poštno hranilnice nimajo drugega namena, kakor hraniti denar, da se nose potem v davkarijo?! V resnici bedasto (da ne rečem hujše besede) je toraj od slovenskega prvaka Kluna v državnem zboru terditi, da ljudstvo sedaj z veseljem davke plačuje. Zakaj pa trobi ta pervak tako nepremišljene besede po svetu? Ker upajo slovenski pervaki s slinenjem doseči od vlade svoje sebične namene. — In kaki so ti nameni pervakov? Večkrat smo jih že naznanili, in se ne bojimo jih tudi danes ponavljati. Kmet naj bi ostal neumen in neveden, da bi ga pervaki lažje molzli; zato naj se skrajša šolanje, in šole naj se poslovenijo! Da bodo mogli kmetje pri nas spoznati potrebo, odpreti svoje oči, da se bodo vdeležili posvetovanja sami po poslancih s v o j e g a stanu, kateri bodo mogli v prid svojega stanu govoriti in prositi, ta čas se že bliža. Kako se pervaki branijo če se govori o njihovi sebičnosti! Kako radi bi prevalili na druge, kar so pregrešili sami! Ne dajte se preselepit prijatelji! od priliznenih besedi vaših „voditeljev“, ne dajte se zapeljati do fanatičnega narodnega sovraštva, ne dajte se goljufati o njihovem delovanju, — glejte, da pridete sami do priložnosti delati za lastno korist, tega želite vam, to vam svetovati se ne bomo nikolj naveličali, dokler tih šolj ne dosežemo!

und der minderbemittelte Bürger keinen Sparpfennig auf die Seite legen, für den Fall als Unglücksfälle über ihn hereinbrechen?! Sollen die Postsparkassen nur den Zweck haben, das Geld zusammenzusparen, um es dann auf das Steueramt zu tragen?!

Bahrtlich abern, um keinen stärkeren Ausdruck zu brauchen, ist daher die Behauptung des slovenischen Pervaken Klun im Reichsrathe, daß das Volk jetzt mit Freuden Steuern zahlt. Warum brüllt aber dieser Pervak diese unbefonnenen Worte in die Welt hinaus. Weil die slovenischen Pervaken für ihre Kriegererei der Regierung gegenüber ihre selbstsüchtigen Ziele zu erreichen hoffen — und welches sind diese Ziele der Pervaken? Wir haben sie schon oft genannt und scheuen uns nicht dieß auch heute zu wiederholen — der Bauer soll dumm und unwissend bleiben, damit die Herren Pervaken ihn besser ausbeuten können — darum Vertüzung der Schulzeit — darum Slovenisirung der Schulen! — Aber der Tag ist nicht mehr ferne wo die Bauern bei uns die Nothwendigkeit einsehen werden, daß sie endlich selbst die Augen werden öffnen müssen, daß sie selbst werden an den Beratungen im Reichsrathe Theil nehmen müssen durch Vertreter aus ihren e i g e n e n Kreisen, die dann wahr und offen für ihren eigenen Stand werden sprechen und bitten können. Wie sich die Pervaken wehren, wenn man von ihrer Selbstsucht spricht! Wie gerne sie auf andere wälzen möchten, was sie selbst verschuldet haben! Laßt euch Freunde nicht blenden von den gleichnerischen Versprechungen eurer „Führer“, laßt Euch nicht hinführen zu ihren fanatischen Nationalitätenpaß, laßt Euch nicht Sand in die Augen streuen über ihre Thätigkeit — sucht selbst in die Lage zu kommen für Euch arbeiten zu können — daß werden wir nicht müde werden Euch zu wünschen, zujuchsen bis wir es erreichen!

Ljudska učilnica je vir prave emike.

Nazprotna lejava „Gospodarjevi“ pedagogiki, št. 4. 5. in 6. Izpisal skušen učitelj in avstrijski vojak pametnih starišim in neodvisnim kmetom v podak.

III.

Umni kmetovalec pripravlja zemljišče zgodaj za setev poljščine; on rahlja in gnoji njive z vso skerbo, dobro vedoč, da z marljivim delovanjem doseže pri ugodni letini svoj namen. Sadjerejoc goji iz pešek drevesca; oskerbljuje jih v prvih letih z vso porodnostjo; varje jih mraša in sime; pošlatni in vsadi jih na primerno stališče, kjer naj bi donášala ukusen sad. Živinorejoc skerbi za prostoren, sračen in snažen hlev, tam živino kormi in rodi, da mu je sdrava, čvrsta in pripravna za kupčijo. — Tako naj bi tudi ljudska šola blažila ono rastlinco, ono bitje, v katerem se razodeva božja podoba, da bude iz fanteka in dekletca postal

šlovek v istem pomenu, kojega si želé stariši in postavne oblasti. Vto sverho ima učitelj dovolj pripomočkov; kajti na jednej strani podpira ga derjava, na drugej pa zdalna očetova roka — in te dve terdnjavi ste pri šolskaj odgoji ključ do polne jame zlata in biserov zadeljenih vednostij in znanostij. Vsi predmeti, koje ima nova šola v učilnem načertu, nameravajo učečomu se slovenskemu otroku pripomoči, da stopi v krog napredovalne emike, kjer davno že stoje drugi izobraženi narodi. Zatorej se pa podaja na podlagi beril mladežu prvotna in naj potrebnejša znanost o zemljepisju in domovni zgodovini, o naravosloju itd.; naj se otrok, kojega šil in tresen duh hrepeni po novostih znanani za skritimi nastornimi močmi, ki v občudovnej lepoti kažejo vsemogočnost miloga stvarnika. — Učitelj, kateri se zavoda, da niso stariši isročili šoli svoj najdražji zaklad svojjo

postave, timveč le z blagim namenom, da se tam mladina izuri v onih duševnih potrebnostih, katere zahteva danes od vsacega stana naše stoletje, ne bode le podučeval, on bode tudi odgojeval; on ni kar učitelj, temuč tudi odgojitelj — tedaj mornar, ki umno in varčno čoln vodi od otročjih do mladenskih let. Pri tem prelepim delovanju podpira ga največ jezik, isti dragoceni dar, ki glasno pravi, človek je Bogu podobna stvar. Iz tega pa sledi, da mora učitelj stopro obrabiti vsjo pozornost na pravilni razvoj jezika, ki nam pripomaga dogovarjati se o vsem, kar zahteva človeška popolnost v življenju — in posreduje napredek pri kmetijstvu, obrtniji, rokodelstvu, umetnosti, uženosti in splošnej kupčiji. — Da imamo pred očmi slovensčino in nemščino, o tem ni dvombe, ker vém, da je omtikanemu Slovencev ličen nemški jezik sol v kruhu. Ta izjava je baje smertni greh; toda veliko se zanj vendar le ne zmenim, ker sem ališal in bral, da je moral celo večni Beg v nebesih poslušat slovenakonemški „Očenaz“. In resnica je, da šola, katera oba deželna jezika v ravnopravnem soglasju olikuje, izgoji misle č deržavljane, ki neodvisno in varčno hodijo po zlati cesti svobodne samostlnosti; ona zadostuje tirjstvi naših najbližnjih nadzornikov — starišev — in pa tirjstvi najblagejšega podpornika ljudskih učilnic — preslavljenega, velikodušnega nam vladarja. Ne zamerite sovražniki človeštva, da se bode v javnosti, tedaj tudi v naših šolah vedno tirjalo znanje sosednega nemškega jezika, brez katerega ni mogoče gospodarskega obstanka nerazrušljive Štajerske, Kranjske in Koroške. Zatorej vam pa kaj slabo in gerdo pristoji upor, straš, sovraštvo in zaničevanje proti nemškemu mejašu, kateri še nikdar ni nad milo našo materinščino tako gerdil, kakor blatio zblazneni prvaki njegovo besedo. Ker pa odkrito serčen in značajan naš mejš še zmirom do nas prijateljako zastopnost v sercu goji, treba je, da ostanemo zvesti stari naši navadi, da priserčno ljubimo lastno mater; z blagim sosedom pa živimo tudi v trajni in prijateljski zvezi. K tej ljubavosti pripomaga le šola; ona, ki derči v rokah vajeti, lahko mladeč nagiba na pot, po katerej hodilo so naši predstariši srečno brez hinavakega sovraštva do vrliga sosedu; umeli so in še umejo njegov povsod čisljan jezik; privadilo so se ga lehkotno; kajti dar poznanja jezikov ima Slovenec izmed drugimi narodi v največej meri od stvarnika. Zatorej se po želji starišev in postave v posejnih šolahkih letih mladina naj temeljito uri v tem koristnem jeziku po navodu slovenakonemških slovníc in beril; nikdar naj ne mine dan, da se ne bi naučila, zapislala nemška besedica, nemški stavek; nikolj naj ne mine teden brez spisanih nemških vaj, ki se opirajo na materinščino; le potem bodeta oba deželna jezika v slovenskih krajinah jednako spoštovana — in brezpotrebnih razdraženostij bil bi za vaikdar konec. Učitelj, kateri

opusti poduk v drugem deželnem jeziku, je sovražnik deržave, omike, kmetijskega, obrtnijskega in kupčijskega razvoja, je sovražnik starišev in samega sebe, ker je zabredil v uporno skrivčie, iz katerega piha strupen veter izdajaletva domovine. Slovence, ki je v lastnem jeziku olikan — in pozna tudi potrebne pogovore sosedu Nemca, lahko obide velikansko obkrožože evropske zemlje in vsepovsodi najdel bode delo in kruh. — Privočimo tedaj pridnemu slovenskemu mladešu poleg drugih vednostij tudi potrebno znanje nemškega jezika — in ne poslušajmo ošabne in protivne nam besedarje, ki v novejšem času pruzročujejo tolikanj deržavnih nerednostij; kajti odgovorni smo pred Bogom za srečno bodočnost naše mladine. Neprijatelji ljudskih učilnic, katere so vir prave omike, pa naj rogovilij; po svojem; vsaj moramo tudi mi „zanje prosiiti: „Oče, odpusti jim, ker ne vejo, kaj delajo!“

Brodarstvo na Savi.

Iz zapislanka posavske šole.

Kdor se pelja dandanes s hlaonom navzdol po savski dolini od Zaloga do Kerikega po prav različnih krajih, od katerih nam se zdi Zagorska okolica do Zidanega mosta nar bolj zanimiva zavoljo svojega goratega obličja, gotovo ne misli, kako živahno življenje bilo je nekđaj po reki, ktero po pravici vsak Slovenec ponosno svojo imenuje. In kako se je sedaj vse spremenilo, odkar jel je stokati hlaon po naših krajih. Ni se viditi več ne ene teško naložene ladje, kakor so se prevaževale popred po bistrih ribnatih valovih, ni več čuti kričanja in vriša po poti, ktera pelja prek Save, od vseh naravnih povotnih narodb ni čuti tu nič več. Dandanašni tovori železnica blago lože in ceneje; po graph poljajočih do Save pri Zagorji v Terbovljih in v Hrašniku jeli so kopati premog, katerega prevaževa hlaon v daljne kraje, toraj ni čudno, da se je preselilo tje tudi imenovito obertajstvo. Premog pa je tudi premenil čisto in bistro Savo od Zagorja do Sevnice v vmazano černo reko, ker premog spirajo v nji, in tudi od Sevnice naprej, kjer je čerri premogovi prah še večinoma obetal po tleh, ne dobi bistra Sava več svojega čistega obličja, temna ostane, kakor da bi žalovala po svoji nekđajni veljavi.

Veliko starin, ktere se nahajajo navprek Hrašnika in Terbovlj na dosnem savskem bregu, pričajo dovolj, da so se Rimljani bili se naselili po tih krajih, če pa so brodarili po Savi ali ne, tega ne moremo več za gotovo izročiti. Da so bili brodi čes Savo, pričajo nam naselitve Rimljanov na obeh bregih. Brodarstvo po Savi, kakorinoga smo imeli še pred 30 leti, pa ni iz rimskih časov, temuč počelo se je v srednjem veku, ker pri škarpah se ne vidi nič rimskega zidanja. Brodarstvo po Savi pospeševalo je obertajno z šitom in vinom iz Horvaškega in Doljenskega, naj imet-

niji kraj za to zalogo bil je Zalog, kjer se istaka Ljubljana v Savo, in po napravi železnice od Zidanega mosta v Ljubljano — Zidani most. Ladije bile so dolge 50 do 60 metrov in široke 4 do 5 metrov, visokosti imele so en al poldrug meter. Taka ladija veljala je po velikosti in dobri napravi 1000 do 2000 goldinarjev, in tvorila je 400 mernikov žita ali pa 1000 dunajskih emerjev vina. Te številke veljajo za zadni čas, kjer je brodarstvo vše dospelo do popolnosti. Da se je brodarstvo le počasi zboljševalo, to mora razumljivo biti vsacemu. Rima tudi niso zidali v enem dnevu. Stari ljudje še pripovedujejo, kako so vlačili ljudje prve ladije (saj se ve, da so ališali še od starejših ljudi). Od Kerškega do Dola vlekli so ladije na desnem bregu, od Siseka do Kerškega in od Dola do Zaloga pa zdaj na desnem zdej na levem bregu, kakor je bilo jim ugodnejše. Pozneje so vlačili ladije s konji in volovi. Od Siseka do Lekonika, kjer je voda mirna zadostevalo je za ladijo 8 konj, zgoraj bližje izvira, kjer je Sava dereča, večkrat ni bilo zadost 20 parov volov, da so ladijo vlekli navzgor po Savi. Kolikrat se je tu pripetilo, da živina ni imela moči obdržati ladije, porezati so morali vrv v ladijo prepustiti oesodi ali mornarjem na ladiji, katerih dolžnost in naloga je bila obvarovati ladijo, da se ne razruši. Večkrat se je razrušila ladija, in potonilo je vse blago, sročni bili so ljudje na ladiji, če so se mogli rešiti. Če se pa so zgodile take nesreče, bila so zavarovalna društva, ktera so plačala škodo, toraj kupcem in brodarjem ni bilo ravno treba imeti velicega straha. Živino, ktera je ladije vlačila so promenjevali, treba pa je bilo poslati vsakikrat poslanca naprej, da je živine najel. Brodniki bili so večinoma stalni. Bili so veidel čversti močni posavski sinovi, kterim je bilo ljubo delati na vodi, navadili so se posla, in ne bili bi radi šli delati več domače poljska dela. Godilo se jim je ravno tako, kakor drugim tovarnikom po velikih cestah, kterim tudi domače delo ni šlo od rok. Brodnikov je bilo na ladiji narmanj 4 mođe veidel 8; tih dolžnost je bila ladijo škodo varovati. Od spredaj bil je „prednik“ s svojimi pomaganci, kteri so s pomočjo močnih palic deržali ladijo od brega preč v sredi vode, na zadnjem delu ladije bil je „zadnik“ kterega so imenovali „Cormanus“. Ta je v rokah imel kormilo. Brodarji večinoma tudi posestnik blaga, tovarnik in posestnik ladije kuhali so na ladiji. Ovdigni niso bili po tem takem od gostilnic na bregah, in so jedli in prenočili, kodar se jim je poljubilo. Vaakdanja jed je bila meso, pijača pa vino, kterega so imeli vedno dosti sboj. Ker pa hlapeci vina niso nikolj dovolj dobili, ali ker ga niso nikdar dovolj imeli, kradli so ga iz sodov, da bi pa vsaj na meri ne manjkalo zalivali so sode s Savo. Tudi žito so kradli. Belega pšeničnega kruha, kakoršen je na Kranjskem navaden, dobili bi bili povsod lahko.

Ladije, ktere so odhajale prazne iz Zaloga, jemale so sboj kolonialno blago: kakor sladkor kavo, rajž, južno sadje, ktero je prihajalo iz Tersta v Zalog. Pravne vinske sode pa so vezali veidel v tovore, in jih tvorili po Savi do vinskih krajev. Dača za kolonialno blago se je odrajtovala že v Terstu, pa je bilo pri vsem tem treba plačevati v Ratečah pri ladijski uradnji posebno dačo od blaga; dača od žita odrajtovala se je v Jesenicah na horvaški meji, in je dosegla za polno obloženo ladijo do 200 goldinarjev. Dača od vina, ktera se je plačevala v Ratečah, bila je še višja. Tovorni stroški niso bili ednaki. Posestnik moral je plačati tovarnine od 25 krajcarjev do goldinar starega denarja od dveh mernikov žita tovarniku; ta pa je potem skerbel za vse, za jed ljudem na ladiji in za živino ktera je ladijo vlačila. Po nekterih krajih reke, kjer je posebno dereča ali pa kterih so se tergale skale od hribov ter padale v reko morali so zidati prav drage vodotoke, in izderževati jih z dragim denarjem v dobrem stanji. Narvažnejša takova objekta bila sta Prusniški vodotok (na jez) blizo sedajne Zagorske postaje 390 klafter dolg z upadom od 8 čevljev. Drugi vodotok bil je pri „belem slapu“ navprek tunela na železnici med Terbovljako in Hraštniki postajo, zidan je iz terdega kamenja 70 klafter dolg. Cesarako poslojpe, ktero je stalo nekđaj pri tem vodotoku na obrežji je sedaj podertija. Ko so leta 1749 od hriba odtergane skale padle v Savo, in jo čisto zajezile, poslala je cesarska deželna vlada v Ljubljani komisijo tja, da bi napravila kar je trebalo. Komisija peljala se je po Savi do naznanjenega kraja, in predsednik komisije baron Reigersfeld poročal je deželni vladi. To zanimivno poročilo najdejo naši prijatelji, če jih zanimiva v „Laibacher Wochenblatt“ štef 48/9 od 16. in 23. julija 1881. Iz tega poročila se vidi, da leta 1749 ladije še niso nakladale toliko trško, kakor v novejšem času. Baron Reigersfeld pripoveduje, da je ladijsina tovarnina 160 emerjev (vsak emer 24 bokalov) toraj 115 dunajskih emerjev (3840 bokalov), pri koncu brodarstva po Savi pa je peljala ladija 1000 dunajskih emerjev (40.000 bokalov) vina toraj desetkrat toliko. Naj nevarnejši kraj ladijam bil je Prusniški vodotok, kjer je bila voda zavolje hudega upada grozno dereča, toraj bilo je treba posebne moči pripraviti ladijo navzgor po dereči vodi. Da bi bilo tu vedno dovolj tovarske živine, zidala se je na deržavne stroške hiša z enim nastropjem s potrebnimi pristavami in krasnim hlevom za 20 kosov živine, krito je bilo vse s opekami in lepo velbano, kar nam podertije še sedaj kažejo. Hiša pa je še dandanašnji v rabi, in je sedaj posestvo Dunajčana gospoda Lider-a. Deržava dala je v najem ta kraj najemniku na 6 let, kteri imel je dolžnost vsako došedšo ladijo pretirati čez slap; za to mu je tovarnik plačal 10 do 12 goldinarjev. Najemniki pa so plačevali deržavi veliko najemnine, n. pr. plačeval

je derjavi v dvajsetih letih tega stoletja najemnik Jožef Klembas 2000 goldinarjev najemnine. — Prevažanje ladij posebno po nevarnih krajih napravilo je živahno gibanje. Kričanje in glasno preklinjanje naznanovalo je že od daleč, da se ladija blizu. Po potu zraven Save gibala se je živina in gonjaci, živina vprežena v ladiji na dveč do četirih verh. Da se te vervi niso zatikale, bilo je treba posebnih dečkov, kateri letali so vprek vode po obrežji, ter so morali plezati večkrat po prav nevarnih krajih, če se je vrv zapletla na kako germoje ali naprej šterleče skalovje, za to nevarno delo taki dečki v rešnici niso bili zavdati. Po vožnji od 12 do 14 dni dospela je ladija do Zaloga, včasih potrebovala je še dalj časa, v Zalogu bila je napravljena velika pristaja od tod se je tovorilo blago naprej pe vozovih. Da je bilo tu dobro življenje se razume, brodarški hlapeci pili, igrali in kričali so po gostilnicah, kterih je bilo mnogo, denarja so si prislužili ti hlapeci dovolj. V pretečenem stoletji poskusili so sicer narediti pot ladijam po Ljubljanci do Ljubljane; napravili so Ljubljanci vodotok, kateri je veljal 200.000 gold. pa prišlo je samo 14 ladij v Ljubljano, potem pa so ta vodotok opustili. Baron Reigersfeld omenja leta 1752, da ta vodotok ni za rabo. Zalog bil je ta čas imeniten kraj, in Ljubljana, kakor zaloga blaga nar imenitnejše mesto ne le samo na Kranjskem, temveč tudi za druge sosedne dežele. Ko pa se je odperla železnica od Zidanega mosta do Ljubljane, bil je konec brodarstva po Savi od Zidanega mosta navzgor; kar je bil popred Zalog, nastal je sedaj Zidan most. Ko pa se je napravila železnica od Siseka do Zidanega mosta zgubila je Sava svojo veljavo, samo pot po kateri vlačila je živina ladije, nam kaže še, da je bilo nekđaj tu živahno brodarstvo, pa še ta pot je propala, ker je zapuščena. Nar živahnejše bilo je brodarstvo na Savi v časih Marije Terezije, kadar je bil zidan Prusniški vodotok, Marija Terezija dala je službo pri Savi tudi nekterim vodnim inženirjem, da bi čuvali nad brodarstvom po Savi. Ko je Napoleon I. napravil Ilirsko kraljestvo, prišlo je tudi posavsko brodarstvo pod Napoleona. Kranjci hvalijo te čase, ker plačevalo se je takrat vse s evnikom, in sicer z zlatim denarjem.

Prednašanje o sadjereji, goveril v Laškem trgu nadučitelj Valentinič, dne 18. svečana 1883.

Dovolite mi, da danes pred vas stopim ino kakor vaši domorodoc prednašam o predmetu, do kterega veselje ukoreninili so mi moj gosp. oče, in katero gojim od prvih let svojega mladenštva do danes. Prednašati hočem v sadjereji, enem po mojim spoznanji naj lepšem delu celoga

kmetijstva. Vse, kar vam hočem danes povedati je potrjeno po lastnih svojih, ino po skušnjah izvedenih praktičnih pomologov. Sadjereja je znanstvo, sadna drevesa prav gojiti, njemu pravilno strofi, mlada drevesa zacepiti ino s sadjem prav ravnati. — Sadno drevo je pa resnično tudi krasna rastlina. Pogledj ga spomladi, kader se kinča s krasnim evetjem, vse prepreženo, kakor s naj lepšo tančico! Poslušaj na njem drobne tičice, kako si prepevajo, kako se radujejo, kako si sanje delajo o hišici, katero stavijo, o mladini, katero jim bode stvarnik v izrejo izro-il! Pogledj drevo po letu, ono nas hladi ino nas navdaja z naj lepšim upanjem za prihodno jesen. In še celo jeseni! kaj je neki lepšega, kakor s sadjem preobložena jablana, ktera veje do tal pobeša.

Če bi še sedaj sadno drevo zaslužilo, da bi ga samo zavoljo lepote sadili, koliko več zasluži naj večjo skrb, ker nam drago, zdravo ino tečno sadje ponuja. — Izkušeni ino praktični ekonomski pri vsakej priliki tré, da se naši kmet reši gotovega siromaka: le samo stem, da zmanjšuje pridelovanje žita, — katero pridelovanje pri nas več stane, kakor je fito vredno, in kako si ga lahko iz drugih krajih naročimo — in da se s vso svojo skrbjo obrne živino- in sadjereji. To je med drugim povdarjal tudi naši obče spostovani gosp. president kmetiškega društva štajarskega. —

Kako nam navadno sadje, kterega doma pridelujete koristi, sami veste. Ono vam daje zdravo jed in pijačo. Korist žlahtnega sadja pa še morda nekteri iz med vas ne poznajo, kakor tudi žlahtno sadje ne. O koristi le nekoliko. Okoličina Gleisdorf na vshodnem Štajarskem poslala je od meseca avgusta do decembra l. 1880 na dunaj 12.430 Mtc. sadja, večidel kislih jabelk, cent povprk (100 klo) po 8 gl. tedaj iznosi to blizo 100.000 gl. Gospod Cirio, neki sadjetričec na dunaju prodal je proteklo leto eno jabelko (Rombour Reinette) od 12 do 20 kr. — Moj gosp. oče imajo pod svetim Mihelem na Laškem mali posest s sadanosnikom, kateri še eno oralo (joho) ne meri. V tem sadunosniku je posejanih morda kakih 200 dreves v naj lepši dobi, kar je vam vsem gotovo znano. Leta 1878 je bilo mnogo sadja, pridelali so iz samih kislih jabelk 12 polovnjakov izvrstnega jabolčnika, razun tega so še prodali za 200 gl. jabolk, veliko se je pa doma porabilo ino mnogo smo jim jih mi otroci odnesli. Leta 1881 pridelali so pa 10 polovnjakov jabolčnika, ter jabelk prodali za 100 gl. — V lanskoletni razstavi v Trstu seznanil sem se z nekim grajščakom izvrstnim sadjerejem blizo Wildon-a, kateri je za svoje zasluge v sadjereji z zlato medaljo kinčan. Imel je lansko jesen na prodaj samo lastnega pridelka 1000 Mtc. žlahtnih jabelk, in večidel cent pe 10 gl. — Vprašajte toharskega Pečovška, koliko on na leto povprek za sadje dobiva! Pre-

tečno leto na Nemškem ni bilo dobra letina za sadje. Kupci so prišli, ter kupili ne le sadje za trgovino, ampak tudi sadje za jabolčnik, ktereja nemci izverstno napravljati znajo. Ispeljalo se je po raznih železnih naše štajarske kronovine 4000 vagonov frišnih jabolk, ako se cent povprek samo po 5 gl. ceni, iznosi to za vagon 500 gl. dohodek naše kronovine je bil tedaj lansko leto 2.000.000 gl. Koliko se je pa še doma prodalo ino pojedlo! Hrastniku nasproti je hrib Kum, svet Kum imenovan. Na jegovej severni strani leži vas Mace. Zemlja tam sicer ni nerodovitna, ali proti severu ležeče, je poletje za dober mesec krajši kakor pri nas v nižinah. Koruza tam le v naj toplejših letih dozori, ajdo pa še o kresu sejejo. Ljudje so možni in čvrsti kakor njih hrasti, ali vboji seveda neučeni, pa delavni. Vedo pa ti ljudje vse v denar preobračati, česar le glestajo. Po sими hodijo babe z raznimi kmečki pridelki v naše ljudnate grabne, kakor na zidani most, na Hrastnik ino v Terbovlje ter te pridelke prodajajo. Ko mi je enkrat taka žena jabolk ponujala, ji velim, naj mi jih po kaže. Alj Bog se ji vsmilil! Obtočena, oveča, sladka jabelka ima, ter tirja ze eno 2 krajcarja. Hotel sem po palico segati, da bi babo spodil. Ali boljša misel mi pride, ter rečem: „Takih jabolk ne kupim, pa več kaj, vzemi te le cepiče, nesi jih domu, pa daj jih možem, naj jih zasepijo, ino ako enkrat kaj prida imate, dajte sadje obrati, pa se odtepeti!“ — Stem sem hotel dokazati, da bi nekteri ljudje radi prodali pa nič prida nimajo. Drugi pa bi ta ali drugi pridelek lahko prodali, pa so pre nemarni za to. Nekega kmeta, trd staropitnež, pa priden sadjerejec, vprašam, kako je to, da on nikoli sadja ne prodaja. Ali on mi zaverne: „Skoraj bi me bilo sram, sadja prodati!“ Kako neumno je to, ni treba omeniti.

In kaj bode, ako bode trtna us tudi do nas priletela ino uničila naše vinograde. Še ni 3 leta odkar se v naših, v južnem Štajarskem ležečih vinogradih zadržuje; in kolikoje zasedla do sedaj? 147 oral vinograde je ukušenih v 652 vinogradih. Ščim hočeš potem nadomestiti vino, štčim pa dohodke katere ti dojdejo po vinu, ako bode trtna us vse uničila? Že sedaj bode treba to nevarnost resno premišljavati. Svetovati bi bilo v vinograde posaditi divjake ter na nje cepiti tepke ino dobre kisle jabolka. V osmih do desetih letih ti bode dreve rodilo. Ako v tem času nevarnost do trtne usi popolnoma preide, stori v drevjem kar hočeš, ako pa morda us tudi tvoj vinograd ukuži, posekaj traje pa vsejaj trave. Tepek se pa us gotovo lotila ne bode.

To dreve ti bode gotovo ravno toliko pijače dalo, kakor vinograd, tudi slabere ne bode, kakor vino v naših krajih preteklih 18 let.

Starokopitneži sicer pravijo: „Res je sadjereja lepa reč, pa jaz se še ne bom stem pečal, prer star sem; bo pa moj sin cepil, ako bo hotel

zavživati!“ Tako govornje je jako pregrešno. Ako hočeš gospodarstvo popolno zanemarjeno sinu prepustiti, kako se bode gospodaril! Hosto si mu posekal, živino prodal, travniki so mahovi, njive puste, davki pa veliki posest pa zadolžen. Ali mu ne kaže dom zapustiti ino v službo iti? Ravno ti oče si primoran v sinovem srcu veselje do tega predmeta zbujevati, kjer veselja manjka, tudi vapeha ni. Od ljudskega učitelja ne tirjaj popoloma poduk v tem predmetu, učitelj le takrat vapošno dela, ako se mu je veselje to tega po domačih navadah izbujevalo. — Koliko prostora je še pri nas na kmetih za sadjerejo, koliko zakonopnega kapitala? Vidi se semterje kako sadno drevo, ali — Bogu se smili — v kakem stanu in kakšnih sort? Ne zamerite mi, pa zagotovim vas, da je vaše drevje, da so sorte, ktere imate, k večjem — malo vredne, če ne popolnem zanič. — Zavernili mi bote: „Kaj pa naj zasepimo, če so naše sorte zanič?“ Sloviti sadjerejec ino ekonom gospod graf Henrik Attem, kteri sadjerejne razmere po našem Štajarskem popolnoma pozna, priporoča nasledna jabolka:

1. Štajarski mašanager (steir. Maschanzgen);
2. Parmena zlata, zimaka (Wintergoldparmäne);
3. Šampanjaka reineta (Champagner Reinette);
4. Reineta iz Canade (Canada Reinette, Rombour);
5. Kosmatinka (Ledrerapfel);
6. Rombour veliki risasti (grosser gestreifter Rombour);
7. Tafet (Taffetapfel);
8. Kronprince Rudolf (Kronprinz Rudolf);

i. t. d.

Pri nas se posebno priporočujejo: 1., 2., 4., 5., 6., 7., 8. sorta. — Koliko sort pa naj kmet pomnoži? Ako bi ti nekdo ponujal več dreves, eno bi rodilo cekine, drugo srebernike, tretjo krajcarje, gotovo ne boš dolgo premišljalval, ter izbral drevo, ktero cekine rodi. Zategadel ti svetujem ne preveliko sort zasepiti, ampak ene sorte mnogo dreves in to sicer zato, da kupcu enakih jabolk lahko več prodaš. Kupen ali sadjerejec namreč ne ugaja mnogo sort prodati. Seve, da se stem ne reče, da bi kmet ne smel več sort imeti. Dva ali tri drevesi vsake priporočene sorte si lahko zasepiš, jabelko pa, ktero ti naj bolje rodi, ino ktero najložeje prodaš, pa v veliki množini pošlahni. — Kako se pa naj sadno dreve izreja? Dosedajna navada, divjaka iz boste ikopati, ter ga doma na travnik posaditi, mala velja. Teško namreč najdeš v hosti lepo mlado drevo s lepimi koreninami. Navadno se divjaki hostni stari, akoravno še tanki, taki se nikoli tako lepo ne izrasto, kakor mlado zdravo drevo iz drevesnice. Popusti tedaj to staro navado in se ravnaj po naslednem svetu: Presekbi si gredico z dobro zemljo, v to posejaj jeseni ali sadna jedra ali tropole, kakor jih iz preše vzaomeš, spodkopljaj jih, ter celo gredico pokri s šagovino ali s listjem, kar zemlji vlago

pridrži je in brani, da kuretina in ptiči semena ne pozobljejo. Spomladi ograbi listje: O svetem Jurji bodo mlada drevesca začela pognati. Ako se na mladih rastlinah štiri peresa vidijo, ino ako je drevesce že kake 3 prste visoko doraslo, populi jih, oedipli jim spodno četertino precej dolge srčne kerenine, ter jih v mokrotnem vrenenu na nalašč pripravljeno gredico dobro ped vsaksebi in verste, po špagi, kakor zelje, posadi. Verstice naj bodo dve pedi vsaksebi.

Pridno jih je zdaj treba oplevati ino jim večkrat v letu prst rahljati. To leto ti bodo drevesca že $\frac{1}{2}$ metra visoka, nektera še višji dorastla. Tu jih pusti dve leti potem naj lepše med njimi že lahko cepiš. Iskoplji jih, izberi naj lepše, ter jih početka meseca aprila, ali koncem marca cepi, kar se lahko v sobi zgodi. Ta plemenitena drevesa posadi prav skrbno 80 cm. vsaksebi in nalašč pripravljeno svet. Ta svet se pa jeseni pripravlja tako, da se na 80 cm. globoko prekoplje, sicer tako, da dobra zemlja spodaj, slaba pa na verh pride. Ostale divjake razsadi tudi na taki svet, lekho jih meseca avgusta okuliraj, t. j. cepiš s popkom. Kako se cepljenje verši, povedati, ni namen mojega danšnega govora, to se more djavno kazati. Seveda mora biti drevesnica dobro zagrajena, da ti zajec ino drugi škodljivci vanj ne pridejo. Cepi drevesce prav nizko, čisto blizo tal, ino posluži se, ako hočeš lepa drevesa izrabiti, cepičev zimake slatke parmene. Drevesce bode ravno ko sveča zrastle, ino to brez kola, kterega nikakor ne bode treba. Kol se le tedaj rabi, ako zacepiš sorte slabega rasta, ali pa, ako ne ravnaš po navedenih pravilih. Če je drevo do 2 m. visokosti dospelo, ostrži ga sam, ter ga siliš, krono nastavi. Nobeno drevo bi pa ne smelo — izvzemši prtilkovi (vergini) — nižje krone imeti. Ako hočeš namesto slatke parmene imeti drugo sorto, lahko zacepiš 2 m. visoko s malim trudom sorto, ktera ti je ljuba. To sicer pouzrokuje nekoliko več dela, ali ta trud se dobro poplača. Tako tudi ravnaš v defelni kmetijski šoli v Mariboru, od koder se pa tudi naj lepša drevesa dobivajo. — Ako je tako drevo 4 leta v drevesnici stalo, mora biti dovolj močno, — dober palec debelo — za presejevanje na sadunosnik.

Travnik ali njiva, na katero hočeš drevje posaditi, naj bode koliko mogoče razravšana. Jame za drevje morajo biti naj manje 8—10 m. vsaksebi ino če je le mogoče v vrstah izkopane. Jame morajo biti naj manje 1 m. široke 7—8 dm. globoke. V te jame, ktere si dal izkopati že jeseni, postavi naj poprej kol, potem nasuj do pol jame tnalovine, kompostne prsti, preležane važne, ali dobro premrazene prsti. Potlačí vse nekoliko, ter posadi zdaj drevo nekoliko višji, kakor je poprej stalo, tedaj še enkrat povem: **n e k o l i k o v i š j e !** kar je velike važnosti. Ako pride drevo v globočino, v mrzli svet, hira ino ne raste. Kerenine obdaj obilno z dobro prstjo, ne z drugimi snovi,

ter zagrni zdaj jamo z mrtvo ostalo prstjo iz jame. Pohodi to nekoliko, razravnaj svet, naredi okoli drevesa skledico s prstjo, ter viji vanjo skaf vode. Popravi skledico, privedi drevo prav na široko, da se lahko s prstjo vred posede, ino drevo je zasajeno.

Gospodarske stvari!

Obrezovanje hmelja.

Obrezovanje hmelja je nar važnejše delo pri celem hmeljarstvu. Od pravega obrezovanja odvisen je terpeh hmeljeve nasaje, dobro brauje, in vrednost hmelja.

Pred obrezovanjem se morata odpraviti guoj in perst. Obrezovati se sme začeti hmelj še le pri suhem vremenu, kadar se ni več bati mraza. Hmeljeve terste se odkopljejo toliko, da je rastlina prosta. Široko okopovati ne stane veliko časa, tem boljše raste pak hmelj, ker s tim okopanjem obdelava se zemlja. Zemlja se odpravi pri obrezovanji ali podobno krožniku pri vsaki rastlini, ali pa se odpravi zemlja za celo versto na obeh straneh hmeljevih rastlin, da so proste do kerenine. Za obrezovanje je nar boljši nož narejen iz kosnega ali serpovega konca, ter mora biti prav oster, da se ne potkudaje koža pri obrezovanji.

Pri obrezovanji hmelja se morajo na prvo odpraviti vsi novi popki, odrežejo se vse postranske kerenine, in zadnoletno steblo prav blizo kerenine. Postranske kerenine bi gonile nova stebila, ter bi jemale zemlji enako plevelu redilno moč. Ostati ne sme drugoga, kakor mali košček stebila in kerenine, ktere gredo globoko, pa tudi od tih se morajo odpraviti vsi škodljivi, gnjili ali suhi deli. Če so hmeljevi verti mokri naj se režejo hmeljeve rastlike nekoliko višje, previsoko pa se ne sme nikoli obrezovati, ker bi ga bilo potem treba obspati. Obrezani konci morajo biti nar manj 20 centimetrov pod vertnim verhom. Po dokončanem obrezovanji zakrijejo se obrezane kerenine blizo 10 centimetrov na debelo, ker tudi obrezan hmelj ne pozebe, ni ga treba zakrivati s zemljo bolj visoko.

Hmelj, kteri je tankejšje pokrit, hitreje poganja, kakor debelejšje pokrit. Kdor hoče imeti nekoliko hmelja popred zrelega, kakor drugega, naj pokrije en del tanjšje, drug del pa visočje. Redno se pri takem ravnanji dozeže zašeljen namen. Če se pa hmelj zakrije previsoko, uterdita dež in mokrota zgornjo zemljo, ki zadržuje hmelj izrastiti se, mora se toraj zemlja po verhu večkrat s vilami porahljati.

Mesec aprila mora biti obrezovanje dokončano; če so kerenine že popred poganjale se izgubi nepotrebno mnogo redilne moči.

Obdelovanje travnikov z brano.

Navadno je, da dajejo travniki malih posestnikov tako malo sena in otave, da jih večinoma razorjejo in v njive spreminjajo. Kdo pak je kriv, da travniki donajajo tako slabe pridelke? Posestniki sami, ker ne gnojijo in obdelujejo travnikov nikdar. Navadno se grabelji poslužujejo, drugega orodja po travnikih pa ni viditi.

Ali morda travniki ne potrebujejo obdelave, če se hoče da dajejo večjega pridelka? ali travniki ne potrebujejo za dober razvoj svojih rastlin svetlobe zraka in gorkote? Kolikokrat bi pomagalo le kaj malega, kar se stori po njihavi preveč, da bi donasili travniki prav dobre pridelke.

Ker se pa večinoma za obdelovanje travnikov ničesa ne stori, slabi nasledki navadno tudi ne izostanejo. Skoz terdo zemljo po verhu ne more ne zrak ne mokrota do korenin, mokrota, ktera je v zemlji, se ne more izopariti, gnjiloba umelih rastlinskih del se ne more zveršiti, ktera dela rastlinam gnoj in novo rodovito zemljo, kar je travnikom prva potreba, nove korenine travi se ne morejo napravljati, in na tak način opeka trava, pokažejo se goli kraji brez trave, po kterih začne rasti mah in druge strupene rastline, ki zaderžujejo še tisto malo trave, ktera je ostala še na travniku.

Kako pa se oživijo tla po travnikih, če je napravila brana svojo dolžnost, če napravi pot do travnih korenin tistim trem rečem, brez kterih nobeno bitje nima obstaja, namreč svetlobi, zraku, in gorkoti. Mah zgine, nepotrebna mokrota se izopari, in gnoj, kterega ni pripravila brana v zemljo, raspere dež vanjo. Mravljiški in kerti kupci se razdelijo, travne korenine se razširjajo, trava raste na novo, in pridelek, ki je še enkrat velik, kakor druga leta, izplača obilno posestniku mali trud, kterega imel je spomlad.

Razločke med obdelanimi in neobdelanimi travniki nam je profesor Anderedg po skušnjah sostavil.

Travnik, kteri je bil po celem ravno tiste zemeljske lastnosti, razdelili so v četeri dele, in dali so ti deli nasledne pridelke:

Dal je sena:

Pervi del ne gnojen in neobdelan z brano	377 kilogram.
Drugi del neobdelan z brano, pa pognojen	833
Trtji del z brano obdelan, pa ne pognojen	770
Četrti del z brano obdelan in pognojen	1563

Kaj pa bi vendar moglo dokazati bolj očitveno korist obdelovanja travnikov z brano spomladi, kakor te resnične številke, ktere nam je dala poskušnja. Svetujemo toraj vsacemu kmetovalcu pobraniti svoje travnike spomladi z lahko brano navzdol in navprek, ta mali trud izplačal se mu bo obilno.

(Konjska razstava in konjska loterija.) Z razstavo konj 29. aprila v rotundi v c. k. praterji na Dunaji zedinjena je posebna obertnjska razstava, in IV. konjska loterija, za katero vleklo se bo 6. maja. Loterijni komitè se je odločil pri kupovanju dobitek za nar obširnejšo poganjbo, vabi toraj vse posestnike konjev, vozarje, delavce konjskih in hlevnih priprav, in vse firme, ktere imajo pripravne tvarine na zalogi, da pošljejo, oferte (poročila) do 20. marca t. l. v pisarno VI. sekcije konjerejske in kmetijske družbe na Dunaj I., Herrengasse (gosposke ulice) 13. Posestniki konjev, kteri jih mislijo poslati na to razstavo, dobijo naznanilne liste in občne določbe tudi v imenovanj pisarni. „Pferdezüchter.“

(Divji konji v Avstraliji.) Kakor pripoveduje k. časnik so se v zadnem času pomnožili divji konji v Avstraliji tako močno, da se jih ni moč obraniti, in da se štejejo med škodljivo divjačino, ktero sme vsakdo pobiti. Tamošnjim posestnikom so prava šiba, pokvarjajo jim njive in druge naredbi, ter vabijo domače konje seboj, da ubegajo posestnikom, kterim potem ne pridejo več do videza, toraj so jim popolnoma zgubljeni. Evropejcu se gotovo čudno zdi slišati o lovu na konje, zdi se mu barbarično (divjaško), streljati konje; v Avstraliji pa se jih ne morejo znebiti drugače. „Pferdezüchter.“

(Kermiiti konje z letošnjim ovsem je treba s posebno previdljivostjo.) Nekemu kmetu v Frankenan pri Kirchhain-i poginila sta dva konja vredna 1000—1100 mark (blizu 600—660 goldinarjev) in sicer po izreku živinskega zdravnika, kteri je bil poklican, ker sta jedla letošnji slabo posušen oves. Neposušeno zerno kermiiti se ne sme, ker ustropi kri. Iz enakega vzroka so menda poginili nekemu kmetu v Prosmarke 4 konji. (Taka poročila, ki se vračajo vsako leto vam sicer naznanimo, ali če so resnična ali ne, ne vemo sami.) „Pferdezüchter.“

(Nova vreča (šakelj) za kermo.) Anglež Aykbourm našel je novo vrečo konjem v kermo. Je to mala bedenj, ktera ima pri tih na obeh navprek ležeči straneh luknje, v ktere se priveže spodni del vreče, ktera od zdolaj ni zašita, vreče odperete tudi od zgoraj imajo jermene s kterimi se priveže cela priprava konju na gobec. Kerma se napolni v obe vreče in pada od zdolaj v bedenj, iz ktere konj je, in sicer pride vedno toliko zerna in vreč v bedenj, kolikor ga konj povtije. Prednost te znajbde pred sedajno navado kermiiti konje z vrečami je ta, da ima konj vedno prost gobec, in se ne zaderžuje v sopljenji, kar se je godilo do sedaj, kadar navezavale so se vreče konju na gobec, in so mu sapa močno oteževale. „Pferdezüchter.“

Razne stvari!

(O potovanji cesarja v Gradec in Ljubliano) in o bivališči v tih mestih pisali so časniki že vse sorte reči; kakor pa se poroča iz Dunaja se za to potovanje še ni napravilo nobenega programa, toraj je vse kar so pisali časniki do sedaj samo — želje.

(Naš cesarjevič) bil je pretečen teden v Berolini pri nemškem cesarju, kateri ga je sprejel s posebnimi častmi.

(V Gradecu se bodo razstavile med habsburškim praznikom) tako reči, ktere tičejo deželno zgodovino, odkar je dežela zedinjena s habsburškim tronom (prestolom), n. pr. staro orožje, stara pisma, in druge starine. Gotovo je mnogo občin, ktere imajo take zanimive starine. Kdor hoče podpirati lep namen, obrne naj se v Sevalci do gospoda Ausserer-a, v Breščah do gospoda J. Snideršiča, v slovenem Gradecu do gospoda Naredi viteza Rainer-a, na Vitanjskem do gosp. Ed. Mulley-a, v Celji gospoda Riedl-a po drugih krajih pak na župane, kateri naj se obračajo potem v Gradec na: „Central-Comité zur Ausstellung culturhistorischer Gegenstände“. Zadnji čas naznaniti je 1. maja.

(Volitev okrajnega zastopa v Mariboru) izveršila se je zveljavo tega znamenito, ker imajo sedaj v tem zastopu sedež in glas samo liberalni. Po tem tudi kmet v Mariborskem kraju nehal je osel biti, kateri je nosil glasove, kakoršne so mu naložili nekteri šuntarji; volili so tudi kmetje po svoji vednosti in vesti. Prepričani smo, da se bodo liberalni trudili v Mariborskem okrajnem zastopu na vse moči, opravičiti častno zaupanje, ktero se stavi v vanje. Voljeni so vsi značajni pošteni možje, toraj gratuliramo k ti volitvi!

(Iz Rima se poroča), da so dobili tistega, ki je pri razstavi v Terstu atentata z bombo bil pričetnik, in ga zaperli. Došel je iz Tersta v Rim, in se imenuje Viktor Mattetika.

(Iz Polčanj) naznanja se nam, da so tam napravili gospode Franc, Ferdinand, Ivan Diminger v Baumanovi gostilni veseli večer z godbo in petjem. Čisti dohodek 37 gold. 30 krajcarjev obrnil se je za napravu gorkih spodnjih obladih in za učilno sredstva revnim šolarjem. Prav lepo in pomnenanja vredno!

(Ruski cesar) se hoče dati kronati letošnje leto, za to se pripravljajo veličanske priprave. Med tem pa se oglašajo zopet nihilisti, ki so razširjeni po celi Rusiji, in kujejo svoje namene, in delajo zločinstva. Mogoče bi bilo toraj, da se kronanje iz strahu pred nihilisti ne bo praznovalo tako slovesno, — ali pa se bo odložilo na pozneje.

(Stari koleki ali štempelji) premenujejo se še do 29. aprila.

(V Zagrebu ustanovilo se je društvo) za zidanje nove velike cerkve.

(Nemški parobrod „Kronprinz“) potopil se je blizu Lisabona, ker je trešil skupaj z drugo ladjo, kar je bilo ljudi na parobrodu so vsi rešeni.

(Smešno društvo.) V „St. Johann Saarbrücken“ je tako v navadi ustanovljati društva, da tam je prav malo taci, ki ne bi bili udje kakoga društva. Da bi se tudi tim pomagalo, napravilo se je društvo tistih, ki niso v nobenem društvu.

(Roparji pošte.) Zadnjič smo vam povedali da je bila blizu Siseka pošta obropana, in nekoliko ljudi umorjenih. Četiri te roparje in morilce so vše dobili, imenujejo se: Mane Smiljanić, Peter Danilović, Luka Janić in Peter Kukovica.

(Uredniška pismenica:) Mnogim gospodom depisateljem: Lepo se zahvalujemo; ker pa nam prostora manjka v tem listu, prinesemo v prihodnji številki.

Zahnleidenden zur Nachricht.

Das dentistische Etablissement des

Dr. J. Hoisel, pract. Arztes in Cilli,

bleibt in dieser Saison nur mehr bis zu Beginn des Monats April in Thätigkeit. In demselben werden alle zahnärztlichen Operationen vorgenommen und zahntechnische Arbeiten jeder Art ausgeführt. 20—

TERST 1893	<p>ZLATA IN SREBERNA MEDALJA</p> <p>Baron Dumreicherjeva</p> <p>fabrika špirta in medenic in rafinerija</p> <p>Marhof na Savi</p> <p>priporoča svoj</p>	TERST 1893
TERST 1893	<p>Presgerm</p> <p>napravljeno po poboljšanim poterjenem savodu hranjive.</p>	TERST 1893
TERST 1893	<p>Zaloga</p> <p>naših medenic za savinsko dolino in oko- lico Celje je pri</p> <p>Walland & Pellé v Celji.</p> <p>Fabrika je prodala 1878: 8130 KIL. 1882: 125206 KIL.</p> <p>ZLATA IN SREBERNA MEDALJA</p>	TERST 1893

